

SCUTUL ANTIRACHETĂ ÎNTRE DECIZIE POLITICĂ ȘI LOGICĂ MILITARĂ

ANTIMISSILE SHIELD BETWEEN POLITICAL DECISIONAL AND MILITARY WAY OF THINKING

Dr. Rodica DINULESCU

Rezumat: În înfruntarea dintre actorii raționali este larg acceptată ideea că armele nucleare nu pot fi utilizate, capacitatea militară de ofensivă este redusă, armele nucleare având doar rolul de descurajare. Descurajarea nucleară este bazată pe prezumția că nimeni nu va îndrăzni vreodată să lovească primul, din cauză că răspunsul ar putea însemna anihilarea nucleară. Rolul principal pe care capacitatea nucleară îl joacă în ecuația de putere a devenit evident în doctrina Distrugerii Reciproc Asigurate (MAD), dar sfârșitul Războiului Rece a însemnat că MAD a devenit într-o largă măsură irelevantă. Astăzi, din ce în ce mai marea amenințare reală generată de rachetele balistice a determinat realizarea complexelor de rachete antiaeriene având capacitatea de apărare antirachetă, cu SUA și Rusia drept lideri în acest domeniu la nivel internațional. În consecință, este oare posibil ca ecuația Războiului Rece să fi fost modificată de la un actor rațional – strategia de descurajare – sisteme ofensive (rachete balistice), la un actor irațional – strategia de apărare – sisteme de protecție (un scut împotriva rachetelor balistice), dar gândirea asupra pericolului fundamental generat de armele nucleare să nu facă progrese semnificative?

Ceea ce știi cu siguranță este faptul că sistemul strategic de apărare antirachetă este pe punctul de a deveni o realitate care va influența construcția echilibrului de putere contemporan.

Cuvinte-cheie: sistem de apărare antirachetă; forțe nucleare; rachete balistice; descurajare; echilibru strategic; securitate; distrugere reciproc asigurată; război rece.

Abstract: It is largely accepted that, in the confrontation of rational actors, the nuclear arms cannot be used, the offensive military capacity is reduced, nuclear weapons having just a deterrent role. Nuclear deterrence is based on the presumption that nobody will ever dare to strike first because the response to that would mean nuclear annihilation. The main role that the nuclear capacity plays in the power equation became obvious with the Mutually Assured Destruction doctrine, but the end of the Cold War made the MAD in a large measure irrelevant. In the present-day, the more and more real threat generated by the ballistic missile have determined the establishing of anti-aerial missile complexes

having antimissile defense capacity, with the United States and Russia as leaders in this field at international level. In consequence, is it possible for the Cold War equation to have been modified from national actor – discouragement strategy (deterrence) – offensive systems (ballistic missiles) to irrational actor – defense strategy – protection systems (a shield against ballistic missile), but the thinking on the fundamental danger generated by nuclear weapons not to have gained significant progress? What we know for sure is that the strategic antimissile defense system is on the way of becoming a tangible reality that will influence the contemporary power equilibrium construction.

Keywords: *antimissile defense system, nuclear weapons, missiles ballistic, deterrent, equilibrium strategic, security, Cold War, Mutually Assured Destruction.*

La o sută de ani de la declanșarea Primului Război Mondial și în condițiile unui context internațional problematic, se aduce tot mai mult în discuție posibilitatea producerii unui conflict de proporții, fiind reanalizate condițiile care au generat, în 1914, conflagrația ce avea să schimbe harta lumii, în ideea găsirii sau nu a unor similitudini cu ceea ce, în prezent, caracterizează interacțiunile din cadrul sistemului internațional.

De altfel, de ceva vreme, sunt voci care susțin că ne îndreptăm spre un conflict major, că *ceasul ticăie* (Fareed Zacharia), că a fost pornit cronometrul (Dimitri Medvedev) și asta în condițiile în care, *cea mai mare parte a lumii civilizate este binecuvântată cu inconștiență* (F. William Engdahl) sau, pur și simplu, *nu vrea să audă zgomotele războiului* (Henry Kissinger).

Există opinia potrivit căreia, declanșarea unui al treilea război mondial a fost împiedicată vreme de ceva ani printr-o *distrugere reciproc asigurată*. Deținerea, într-un mod calculat și rațional, de arme nucleare de către SUA și URSS fiind considerată a fi fost, potrivit teoriei descurajării, suficientă pentru amenințarea adversarului și ținerea lui la distanță, deși reversul a presupus o cursă a înarmării fără precedent.

Între timp, ecuația veche a războiului rece s-a complicat: mai multe state raționale au intrat în joc alături de actori iraționali, au fost elaborate noi strategii de descurajare și apărare, s-au construit sisteme perfecționate defensive – apărarea antirachetă – alături de cele ofensive, însă, în materie de cooperare și dialog, progresele au rămas timide, iar cadrul legislativ necesar soluționării neînțelegerilor a înghețat la nivelul anilor în care s-a mizat pe raționalitatea a doar două superputeri nucleare. În pofida unor lecții ale trecutului, precum și a faptului că implică sume enorme de bani și eforturi considerabile, statele lumii sunt preocupate, în continuare, de obținerea și perfecționarea armelor nucleare și de conferirea acestora unui rol semnificativ în politicile de securitate: *atât timp cât praful de pușcă al forțelor nucleare strategice, create cu multă muncă de tații și*

*bunicii noștri, rămâne uscat, nimeni nu va îndrăzni să inițieze o agresiune de amploare asupra noastră*¹.

La începutul acestui an, Centrul James Martin pentru Studii de Nepliferaie a dat publicității un studiu bazat pe proiecțiile bugetare guvernamentale, conform căruia SUA vor cheltui, în următorii 30 de ani, o sumă estimată la un trilion de dolari pentru întreținerea arsenalului nuclear, ceea ce va atinge un nivel comparabil cu perioada Regan de dezvoltare a forțelor nucleare. În opinia unuia dintre autori, John B. Wolfsthal, director adjunct al centrului și fost consilier pe domeniul nuclear al vicepreședintelui Joseph Biden, în acest fel, din punct de vedere strategic și financiar, SUA va trebui să facă față unei provocări enorme, în timp ce decidenților le lipsește informația necesară unor decizii adecvate, aducând la un nivel de risc atât descurajarea nucleară, cât și viitorul reducerii armelor nucleare².

Tensiunile americano-ruse generate de situația din Ucraina au oferit contextul pentru ca fostul vicepreședinte Dick Cheney și kongresmenii republicani să aducă în discuție necesitatea adoptării unei *poziții de apărare robuste* față de Rusia și a restabilirii programului de apărare antirachetă demarat în timpul mandatului lui G.W.Bush, care prevedea amplasarea unor elemente ale scutului antirachetă pe teritoriul Poloniei și al Republicii Cehe. Acțiunile *agresive* ale Federației Ruse în Ucraina au făcut ca NATO să suspende activitățile Consiliului NATO-Rusia și consultările la nivel de oficiali civili și militari și au determinat declarații potrivit cărora SUA nu vor mai continua să implice Rusia în negocierile din domeniul apărării antirachetă.

Cu toate că, la nivel oficial încă se manifestă bune intenții, fie vizând menținerea arsenalelor la un anumit nivel, fie încercând *resetarea* relațiilor, printre declarațiile care se referă la prezervarea securității și la descurajarea unor acțiuni iresponsabile, își fac loc temeri: dacă sistemul antirachetă pe care îl dezvoltă NATO/SUA nu numai că nu va reuși să oprească Iranul, dar va genera și o sporire a potențialului militar al unor state precum China, India, Pakistan? Dacă același sistem, departe de a fi susținut resetarea relațiilor SUA-Rusia va sfârși prin a periclita dramatic raporturile dintre cele două țări? Și, în final, nu cumva există posibilitatea conturării unui bloc strategic, a unei alianțe militare China-Rusia-Iran, ca reacție la demersurile NATO/SUA?

O atare punere a problemei pare îndreptățită câtă vreme un șef de stat, principală putere nucleară, susținea în campania electorală că *o garanție împotriva distrugerii balanței globale de forțe poate fi ori crearea unui sistem de apărare antirachetă propriu extrem de costisitor și deocamdată ineficient, ori, ceea ce este*

¹ Vladimir Putin, Să fim puternici e o garanție a securității naționale pentru Rusia, Rossiiskaia gazeta.

² Cns.miis.edu/trillion_dollar_nuclear_triad.

mai productiv, capacitatea de penetrare a oricărui sistem de apărare antirachetă și protejarea potențialului de răspuns³.

Cum percepe, în fapt, Federația Rusă demersurile SUA de dezvoltare a apărării antirachetă?

Ideea principală în jurul căreia se ridică întreaga argumentație a autorităților de la Kremlin este aceea că sistemul european de apărare antirachetă desfășurat de SUA este îndreptat împotriva Rusiei, în sensul că acesta ar putea să constituie, până la sfârșitul deceniului, o amenințare pentru forțele strategice de disuasiune nucleară ale acestei țări, distrugând echilibrul militar și politic reglat timp de decenii⁴. Crearea sistemului strategic de apărare antirachetă va conduce la o rupere a echilibrului de forțe, în apărarea Rusiei existând o *anumită linie roșie în legătură cu care nu poate fi vorba de niciun compromis*.⁵ De asemenea, există opinia că radarele care vor fi staționate în apropierea Rusiei și sistemele de apărare antirachetă vor acoperi teritoriul rus până la Ural și, astfel, vor identifica locurile în care sunt amplasate forțele nucleare terestre.

Din punctul de vedere al Moscovei, cooperarea a fost și este afectată de pașii concreți făcuți de SUA în dezvoltarea sistemului, un demers realizat independent de evoluția amenințărilor reale cu rachete și fără a angrena Rusia într-un dialog constructiv pe această temă: semnarea acordului cu România privind amplasarea la fosta bază aeriană Deveselu a sistemelor antirachetă, amplasarea în Turcia a radarului american antirachetă, legalizarea acordului cu Polonia din 2008, privind desfășurarea rachetelor SM 3, precum și protocolul adițional americano-polonez privind amplasarea de interceptori la baza Redzikowo – toate realizate pe parcursul a trei zile consecutive în septembrie 2011. În plus, din acest an, în Spania, la baza navală Rota, este prezentă prima navă din cele patru distrugătoare din clasa *Arleigh Burke*, dotate cu sistemul Aegis și rachete antibalistice.

Pentru Moscova, această creștere semnificativă a potențialului de apărare antirachetă al SUA în zona europeană reprezintă materializarea rapidă și sistematică a unei strategii în cadrul căreia demersurile europene reprezintă doar verigi ale unei viitoare apărări antirachetă globale. Elemente antirachetă au fost implementate, de pildă, în zona Pacificului, unde Coreea de Sud și Japonia sunt deținătoare ale sistemului antirachetă Aegis, Tokyo mergând până la a-și modifica legislația pentru a-i permite utilizarea unor astfel de rachete și în alte regiuni ale

³ Vladimir Putin, Rossiiskaia Gazeta, 27.02.2012.

⁴ Serghei Lavrov, discurs la Institutul de Stat pentru Relații Internaționale din Moscova, interfax.ru, 01.09.2011, Vladimir Putin, Moskovskie Novosti, 27.02.2012.

⁵ Anatoli Antonov, ministrul rus adjunct al Apărării, conferință de presă la Moscova, Agerpres, 27.09.2011.

lumii, inclusiv ca parte a sistemului european de apărare antirachetă.⁶ De altfel, SUA nu au făcut niciun secret din dezvoltarea de scuturi regionale, atât în Asia cât și în Orientul Mijlociu, pe modelul european al apărării antirachetă, scopul declarat fiind același, al contracarării amenințărilor percepute dinspre Iran și Coreea de Nord.

În interpretarea Rusiei este vorba însă de crearea de alianțe, iar pozițiile diferite au afectat și minima cooperare realizată în domeniu, Rusia continuând să susțină ideea unui sistem de apărare antirachetă sectorial⁷, în cadrul căruia Alianța ar trebui să garanteze distrugerea rachetelor lansate spre obiective ale Federației Ruse și care ar putea survola zona de răspundere a NATO, iar Rusia ar avea acces la *butonul roșu al scutului*.

Mai mult, Federația Rusă solicită garanții juridice potrivit cărora apărarea antirachetă din Europa nu va fi îndreptată împotriva sa, ceea ce SUA refuză să acorde. Aceste garanții ar trebui să fie *serioase, în scris, clare, "pe hârtie", solide, maxime pentru securitatea Rusiei*, să certifice faptul că potențialul apărării antirachetă va fi cu adevărat adecvat obiectivelor declarate și nu va afecta echilibrul mondial și regional. Ca dovadă că proiectul este într-adevăr menit să contracareze acele amenințări care ar putea veni din afara spațiului euroatlantic, garanțiile ar trebui să cuprindă, printre altele, informații despre configurarea sistemului, localizarea bazelor, viteza interceptărilor și să fie date sub forma unui acord internațional bazat pe criteriile securității Federației Ruse.

Solicitarea de garanții s-a făcut în repetate rânduri, cu sublinierea faptului că, în cazul în care ele nu vor fi primite, Rusia nu va mai avea altă ieșire din situație decât adoptarea *unor decizii tehnico-militare corespunzătoare*. Cele mai plastice descrieri ale posibilelor reacții ale Rusiei aparțin fostului reprezentat rus la NATO, vicepremierul Dimitri Rogozin, cel care s-a declarat adeptul *înarmării până în dinți*, ca răspuns la amplasarea scutului antirachetă. În condițiile evoluției nefavorabile pentru ea, Rusia își rezervă dreptul nu numai să renunțe la viitorii pași din domeniul înarmării și controlului armamentului, ci și, dată fiind legătura dintre armamentele strategice de ofensivă și cele de defensivă, să se retragă din tratatul START.

Dacă NATO își va îmbunătăți scutul, Rusia *trebuie să-și ascute săbiile*⁸, iar replica va fi una *asimetrică, inteligentă*, menită să compenseze *breșa* făcută de apărarea antirachetă în sistemul rus de securitate. Erau declarații cu aproape trei ani înainte de evenimentele din Crimeea și tot atunci, în mesajul adresat la final de mandat, președintele Dimitri Medvedev făcea cunoscută cu multă rigoare,

⁶ Ministrul adjunct de Externe Serghei Riabkov, la finalul unei runde de consultări cu omologul nipon, Koro Besse, Agerpres, 04.04.2012.

⁷ Idee avansată de Dimitri Medvedev la Summitul Nato de la Lisabona din 2010.

⁸ Dimitri Rogozin, Der Spiegel, 5.12.2011.

cetățenilor ruși și nu numai lor, adoptarea unor decizii determinate de evoluția situației, printre care: amplificarea apărării forțelor strategice nucleare, înzestrarea rachetelor balistice strategice cu complexe superioare de străpungere a scutului antirachetă și cu noi blocuri de luptă de înaltă eficiență, elaborarea de măsuri pentru distrugerea, în caz de necesitate, a mijloacelor de comandă ale sistemului de apărare antirachetă.

Cel care i-a urmat în funcție a fost și mai explicit, susținând că Rusia nu numai că nu va renunța la potențialul de disuasiune strategică, dar îl va și consolida, fiind necesare nu numai metode diplomatice și economice, ci și dezvoltarea potențialului militar în vederea creării unui nou sistem mondial, care să aibă ca principii de bază caracterul indivizibil al securității pentru toate statele, o securitate *globală*, ce poate fi asigurată *doar împreună cu Rusia* și nu prin încercări de diminuare a capacității sale de apărare. Aceasta ar fi o politică în conformitate cu realitatea geopolitică contemporană, opusă viziunii *de bloc* a SUA/NATO, care presupune desfășurarea de noi elemente ale infrastructurii militare și planuri de creare a sistemului de apărare antirachetă.

Vladimir Putin și-a reluat punctul de vedere, recent, la reuniunea Consiliului de Securitate al Federației Ruse, afirmând că Moscova va reacționa în mod adecvat la extinderea infrastructurii militare a NATO și a sistemului apărării antirachetă, considerat o *parte componentă al sistemului ofensiv al SUA adus la periferie*.⁹

De cealaltă parte, NATO a propus Rusiei un nivel *fără precedent de transparență și cooperare* și, cel puțin la acea vreme¹⁰, SUA era dispusă să ofere Moscovei asigurări *scrise* că scutul antirachetă din Europa nu este îndreptat împotriva Rusiei. Acestea ar fi fost *asigurările maxime*, fără semnarea niciunui document cu putere juridică, la nivel NATO considerându-se că au fost oferite Rusiei garanții suficiente încă din 1997, când a fost semnat Actul fundamental Rusia-NATO, Alianța nefiind, însă, pregătită, cel puțin deocamdată, să ofere garanții juridice privind faptul că sistemul de apărare antirachetă nu e orientat împotriva Rusiei.

În calitate de membru al NATO și, de asemenea, partener strategic al SUA, pentru România, prezența *Aegis Ashore* la Deveselu poate însemna consolidarea securității naționale, prin protejarea teritoriului și, indirect, prin rolul de descurajare. România e implicată în faza a II a sistemului de apărare împotriva rachetelor balistice, ceea ce presupune găzduirea la baza militară de la Deveselu, a 24 de interceptori tereștri, fără încărcătură explozibilă, și a unui sistem destinat dirijării lor. Proiectul este în această etapă unul bilateral, dar el constituie

⁹ Kremlin.ru

¹⁰ James Appathurai, reprezentat special al secretarului general NATO pentru Caucaz și Asia Centrală, 2011.

contribuția SUA și a României la sistemul NATO de apărare antirachetă, intrarea în funcțiune a componentelor de la Deveselu însemnând atingerea Capabilității Operaționale Inițiale a sistemului NATO de apărare împotriva rachetelor balistice. Deși în Acordul din 13 noiembrie 2011, de altfel primul document juridic bilateral care face mențiunea parteneriatului strategic cu SUA, nu s-a pus problema instalării și a unui radar în România, în urmă cu câteva săptămâni, generalul Philip Breedlove, comandantul Forțelor Aliate din Europa (SACEUR), în același timp și comandantul Forțelor SUA în Europa (EUCOM), făcea referire la o astfel de posibilitate: în curând, după radarul din Turcia, de la Malatya, un radar va fi construit în România, un altul în Polonia¹¹.

Când se analizează avantajele implicării României, se face referire la plus de securitate și la asumarea angajamentelor față de aliați, de cealaltă parte, criticii aducând în discuție plasarea României pe o hartă a posibilelor ținte ale unor organizații teroriste și deteriorarea relațiilor, mergând până la generarea unor reacții, cu Rusia.

Ceea ce reprezintă, în fapt, o punere în context a celor două puncte de vedere diferite cu privire la apărarea antirachetă: o componentă strategică majoră menită să înlăture amenințări reale la adresa SUA și aliaților săi sau un sistem menit să pericliteze echilibrul strategic, o piedică în materializarea planului de *resetare* a relațiilor SUA-Federația Rusă.

Susținătorii *distrugerii reciproc asigurate* consideră că aceasta și-a îndeplinit menirea în condițiile existenței a doi actori *raționali*, pentru care utilizarea armelor nucleare era de neconceput, însă, odată cu sfârșitul războiului rece, într-o lume multipolară, în care proliferază puterile nucleare și actorii *iraționali* – fanatici religioși și lideri iresponsabili – aceasta a devenit irelevantă.

Întrebarea este dacă locul în ecuație a fost luat de *apărarea reciproc asigurată*, dacă dezvoltarea sistemelor de apărare antirachetă va fi în măsură să realizeze, cu același succes, al împiedicării unui dezastru, *echilibrul* realizat anterior de armele nucleare. Arme care nici ele nu au părăsit masa de joc.

Cert este că sistemul de apărare antirachetă de nivel strategic este pe cale de a deveni o realitate tangibilă în formularea echilibrului de putere contemporan, evoluțiile acestuia urmând să genereze efecte majore la nivelul modului în care fiecare actor internațional își va formula percepția ecuației de securitate.

¹¹ <http://www.hurriyetdailynews.com/2.08.2014>

BIBLIOGRAFIE

PUTIN Vladimir, Să fim puternici e o garanție a securității naționale pentru Rusia, Rossiiskaia gazeta.

Cns.miis.edu/trillion_dollar_nuclear_triad

PUTIN Vladimir, Rossiiskaia Gazeta, 27.02.2012.

LAVROV Serghei, discurs la Institutul de Stat pentru Relații Internaționale din Moscova, interfax.ru, 01.09.2011, Vladimir Putin, Moskovskie Novosti, 27.02.2012.

ANTONOV Anatoli, ministrul rus adjunct al Apărării, conferință de presă la Moscova, Agerpres, 27.09.2011.

Ministrul adjunct de Externe RIABKOV Serghei, la finalul unei runde de consultări cu omologul nipon, Koro Besse, Agerpres, 04.04.2012.

Idee avansată de MEDVEDEV Dimitri la Summitul Nato de la Lisabona din 2010.

ROGOZIN Dimitri, Der Spiegel, 5.12.2011.

Kremlin.ru

APPATHURAI James, reprezentat special al secretarului general NATO pentru Caucaz și Asia Centrală, 2011.

<http://www.hurriyetdailynews.com/2.08.2014>

